

חיייהם הסודיים השומרונים

כחודש לאחר שנפרק את הסוכות שלנו, תבנה הקהילה השומרונית הזעירה בתוך חדרי המגורים את הסוכות המיוחדות שלה העמוסות פרי במקום סכך. בקרב קהילה הסובלת מהיסטוריה רוויית עוינות עם שכניה היהודים והערבים בכלל ועם הממסד הרבני בפרט, גואה המתח בכל פעם שעולה התכנית המדינית להקמה מדינה פלסטינית, העלולה להפריד אותם מהר גריזים המקודש. שומרים על המורשת, שומרים על ההר

כתב וצילם: יותם יעקבסון

כחודש לאחר שנשב שבעה ימים בסוכה לזכר יציאת עם ישראל ממצרים והליכתם במדבר, יחול חג הסוכות השומרוני (ב' 21-22 באוקטובר יש לוודא זאת סופית). בני עדת השומרונים יתקבצו על פסגת הר גריזים, ההר המקודש להם, המתנשא מעל שכם. העלייה לרגל אל ההר תפתח את חג הסוכות השומרוני הנמשך גם הוא שבעה ימים. עוד לפני החג יעמלו השומרונים על הקמת סוכותיהם המיוחדות. במסורת היהודית הסוכות חיצוניות לבית, אסורות במגע עם כתלי קבע וחייבים לראות דרך הסכך את הכוכבים בלילה. הסוכות השומרוניות מוקמות בתוך הבתים עצמם, כך שאלמלא נכנסים אליהם, כלל לא מבחינים בהן. ככל הנראה המנהג השומרוני להקים את הסוכה בבית נובע מתקופות קדומות שבהן נרדפו הן על ידי היהודים והן על ידי הנוצרים. כיום, לכל משפחה יש ערכה מיוחדת של עמודי מתכת שאותה הם מרכיבים בחדר המגורים. בין העמודים, שכמעט נושקים לתקרה, נמתחות קורות שעליהן מונחת רשת ברזל. רשת זו משמשת להכנת הסכך, שאינו עשוי כפות תמרים או קנים, אלא מורכב כולו מקלעת פירות משובחים. הפירות נבחרים בקפידה אחד-אחד, חשוב שצבעם ושצורתם יהיו נאים וללא פגם, וחשוב לא פחות שקצהו של הענף שממנו נקטפו יישאר צמוד אליהם. על ענף זה כורכים חוט ברזל שבעזרתו תולים את הפירות על רשת הברזל. המראה המתקבל בסופו של דבר הוא פסיפס צבעוני ומרהיב העשוי כולו פירות צבעוניים. לעתים מוסיפים לסכך ענפי עצים שהובאו במיוחד מהר גריזים. לרוע המזל, סכך זה אינו מאריך ימים ולא אחת, לקראת סוף חג הסוכות, מבאישים חלק מהפירות. נוסף על כך, שלד המתכת חייב להיות חזק דיו ויציב כדי לתמוך בסכך הפירות, שמשקלו עשוי להגיע לכמה מאות קילוגרמים. בני העדה יודעים לספר על מקרים שבהם הסוכה העסיסית קרסה.

שלושה רגלים מקודשים

כבר מאות שנים רבות שהשומרונים עולים אל הר גריזים בכל אחד משלושת הרגלים - סוכות, פסח ושבועות. עוד

בטרם הזריחה מעפילים הגברים של העדה בשביל הצר המוליך אל האתר המקודש. גלימותיהם הצהורות מבהיקות מבעד לערפילי השחר, ותרבושיהם האדומים בולטים למרחוק. הגברים מתקבצים סביב הכהן הגדול, האוחז בידיו את ספר התורה המהודר, שתיבתו כסף מרוקע עטוף פרוכת רקומה בכתב עברי קדום. הכהן, העטוף בטלית גדולה, מניף את ספר התורה אל על נגד הרקיע, ומשחזר את המעשה התנ"כי הקדום. עם הזריחה מצטרפים אל הגברים הנשים והילדים, חלקם לבושים בגלימות לבנות ובתרבושים אדומים. אירוע נוסף שבו מתכנסת העדה כולה על פסגת ההר הוא זבח פסח. המתחם שבו נערך הזבח נמצא בשולי השכונה השומרונית בשכם, הבנויה על שיפולי ההר. האתר חודש לפני כמה שנים ואיבד לא מעט מצביעיו הצעירים הקדום. מדי שנה מקריבה בו כל משפחה כבשה והבנים הבכורים מסמנים את מצחם בדמה, כפי שעשו עוד בימים בהם ניצב מקדשם על ההר. בהתאם להלכה היהודית הקדומה, הם אוכלים את הקורבן ומכלים את שייריו בטרם יראו את אור המחרת. הסימון בדם נועד להזכיר לשומרונים את אירועי הפסח בליל מכת בכורות שבו יצאו ישראל ממצרים. כמו בשנים הקודמות, גם השנה חגיגות חג הסוכות יהיו טעונות ורוויות חששות. מאז רעיון החלוקה, התומך בהפרדה בין מדינת ישראל לרשות הפלסטינית, נתונה העדה השומרונית למתח פנים קהילתי גדול. אצל השומרונים, הנושאים עיניים אל הר גריזים המקודש כל ימות השנה, קיימים חששות וספקות אם יוכלו להמשיך לפקוד את ההר. כיצד ישפיעו החלטותיהן הפוליטיות של ישראל ושל הרשות הפלסטינית, ובפרט תכנית

"ההתכנסות" והחזרת השטחים, על חיייה של העדה הקטנה והמיוחדת הזו?

מקור מעורפל

מקורם של השומרונים שנוי במחלוקת. יש הרואים בהם שריד לשארית הפליטה של ממלכת ישראל, שנותרה באזור השומרון ושרדה את ההגליה האשורית לאחר נפילת שומרון בשנים 721-722 לפני הספירה. הניסיונות לאחד את הקהילה עם שבי ציון בסוף המאה החמישית לפני הספירה סוכלו בידי ראשי העולים. בתקופת שיבת ציון פרץ סכסוך בין היהודים לשומרונים שעיקרו מדיני ולא דתי. השומרונים ביקשו ליטול חלק בבניית בית המקדש בירושלים, אך זרובבל ומנהיגי יהודה השיבו את פניהם ריקם (עזרא, פרק ד', 1-3). יש הטוענים כי בעקבות אירועים אלו הקימו השומרונים מרכז פולחני משלהם בהר גריזים. לפי דעות אחרות, בהן של חז"ל, מקורם של השומרונים בכותר שבמסופוטמיה. בין 723-734 לפני הספירה ערך מלך אשור תגלת פלאסר השלישי, מסעות מלחמה לארץ ישראל ולסוריה. לאחר כניעתה של ממלכת ישראל בפניו, הותיר בידי מלך ישראל את אזור השומרון בלבד. 12 שנים לאחר מכן כבש את שומרון המלך שלמנאסר החמישי, וביטל את ממלכת ישראל שסופחה רשמית לאימפריה האשורית. השלטון האשורי נהג ליישב בטרטוריות הכבושות עמים כבושים ולערבב בין האוכלוסיות שנעקרו. דתם של העמים הזרים שהובאו לחבל שומרון מתוארת כדת ששילבה אלמנטים פולחניים שונים. עמים אלה עבדו את אלוהי ישראל כאל מקומי שיש לרצותו במקביל לעבודת האלים הקדומים שלהם. ייתכן שהאמת באשר למקורם של השומרונים נמצאת אי שם בתווך בין שתי התיאוריות. השומרונים עצמם טוענים כי מקור שמם מהפועל ש=מ=ר, מתוך היותם שומרי

בדומה לקראים, שומרים השומרונים על השבת בקפדנות רבה. במהלך השבת הם אינם יוצאים מביתם למעט הליכה לבית הכנסת, ונמנעים משימוש בכל מאור ומאכילת מאכלים חמים. הם מתגאים בכך שאינם מנסים לעקוף את חוקי התורה כמו היהודים בעזרת שעוני שבת ופלאי הטכנולוגיה

????????????

בני אדם. החאן הקדום, שבו לפי המסורת טופל ההלך היהודי כשנשדד, נקרא מאז התקופה הביזנטית "חאן השומרוני הטוב". הוא נמצא על אם הדרך בין ירושלים ליריחו ומהווה מוקד צליינות חשוב. זמן רב לאחר התנתקותם הסופית של השומרונים מהיהודים המשיכו שני העמים להיות עוינים זה את זה. בתקופה הביזנטית מנו השומרונים למעלה ממיליון איש ונוכחותם בארץ הייתה משמעותית ביותר, אך במרוצת הדורות דולדלה אוכלוסייתם על ידי גזרות דת, טבח ורדיפות. בשנת 2008 מנתה עדתם 750 נפשות בלבד.

בני חסות של הנשיא

בעשרות השנים האחרונות מחולקת העדה השומרנית בין שכונתה בחולון לשכונתה בשכם. חולון היא כור היתוך שתושביה התקבצו מכל קצוות העולם, אולם היא עיר יהודית. עם זאת, במזרח חולון מצויה שכונה שבה מתגוררים בני המיעוט השומרוני. מדוע מרוכזים השומרונים החיים בישראל דווקא בחולון? בסוף המאה ה-19

נקרה בדרכו של ההלך הגוסס, אך משראה אותו עקף אותו והמשיך בדרכו, אולי מהחשש שהאיש ימות בידיו ותחול עליו טומאת מות. כשחלף במקום איש לוי עשה כמו הכהן והמשיך ללכת. לאחר מכן חלף בדרך אדם מן השומרונים, הגדולים בין צוררי היהודים באותה תקופה. כשראה את ההלך הגוסס ניגש אליו מיד, טיפל בפצעיו וחבש אותם, העמיסו על החמור ולקח אותו אל הפונדק. למחרת, מכיוון שהיה עליו להמשיך בדרכו, הפקיד השומרוני מטבעות בידי בעל הפונדק וביקש ממנו שידאג לכל מבוקשו של האיש. "והיה ולא הותרתי די כסף", אמר השומרוני לבעל האכסניה, "אשלם לך היתרה בשובי". ישו סיים את המשל כשהוא מבקש מהשואל להיות אוהב אדם באשר הוא ולדאוג לכל בריה הנקרית בדרכו כדי להבטיח את מקומו בגן עדן. מעניין לציין כי מעט קודם לכן מצוין בברית החדשה שישו עצמו סולק בבושת פנים מכפר שומרוני בגלל היותו יהודי (לוקס, פרק ט', 51-55). ישו התעלה על הפגיעה האישית שספג, התנער מהעוינות ההדדית ששררה בין היהודים לשומרונים וביקש לראות בכולם

מצוות ולא על שם מקום מגוריהם. אפילו רבי שמעון בן גמליאל משבחם כי "כל מצווה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל", ודבר זה נכון מבחינות רבות גם כיום. השומרונים מדקדקים במצוות שבקרב העם היהודי כבר נשכחו מזמן.

ואהבת לרעך כמוך

בין השומרונים ליהודים שררה איבה מתמשכת. דווקא איבה זו הולידה את "משל השומרוני הטוב" (לוקס, פרק י', 37-25), אחד המשלים היפים ביותר בברית החדשה אודות אהבת האדם באשר הוא אדם. במשל נשאל ישו על ידי אחד מתלמידיו מה עליו לעשות כדי לאכות בגן עדן. ישו, כרב יהודי, ענה לו בשאלה "מה כתוב בתורה?". האיש ענה כי בתורה נכתב שעליו לאהוב את אלוהים בכל נפשו ובכל מאו, ולאהוב את רעהו כמוהו. ישו התרצה מתשובתו, אולם האיש הקשה ושאל "מיהו רעי?". כאן פתח ישו במשל וסיפר על הלך יהודי שנפל בידי שודדים בדרך בין ירושלים ליריחו ונותר חסר כל, מוטל על אם הדרך בין חיים למוות. כהן

????????????

להקמת שכונה שומרונית בעיר. אבן הפינה לשכונה הונחה בשנת 1951, זמן קצר לאחר שהפכה חולון לעיר בישראל. בתחילת שנות ה-60 נחנך בית כנסת בשכונה ומאז הוא מהווה את לבה האמוני. בעקבות מלחמת ששת הימים נקלטו בשכונה כמה משפחות שומרוניות משכם, בהן משפחות של כהנים. בהתאם למציאות הפוליטית, מחצית מאנשי העדה נושאים תעודות זהות ישראליות ומחציתם נחשבים לתושבי הרשות הפלסטינית. מחציתם דוברים ערבית טוב יותר מעברית בעוד

להם (בין השאר חיבר ספר ראשון מסוגו בעניינם). עם קום מדינת ישראל חיו בה כ-60 שומרונים בלבד. הם לא היו מרוכזים בשום מסגרת קהילתית, אלא היו מפוזרים בחולון, בתל אביב, ברמת גן ובראשון לציון. יש להניח שהפיזור היה מביא חיש מהרה להתבוללותם. בן צבי הציע לרכז אותם במקום אחד כדי שיוכלו לחיות כקהילה ולשמור על צביונה המיוחד של עדתם. עם היבחרו לתפקיד נשיא מדינת ישראל, הציע בן צבי לראשי העיר של חולון, ד"ר חיים קוגל ופנחס אילון, להקצות שטח

מנתה העדה כמה עשרות משפחות בלבד, שהתגוררו בשכם בסמוך להר גריזים המקודש לבני העדה. אפשרויות כלכליות חדשות נפתחו בפני השומרונים עם גלי העלייה הציוניים והביאו כמה משפחות לעקור למישור החוף. רצה הגורל ואל ביתו של אברהם צדקה, שומרוני שעבר ליפו, הגיע דייר משנה, עולה חדש מרוסיה, בשם יצחק בן צבי. העניין העמוק של בן צבי בתולדות הארץ והידידות העמוקה שנקמה בינו לבין צדקה הביאו לכך שבן צבי פעל למען השומרונים והפך למעין פטרון

נראה כי השומרונים עושים רבות כדי לא להתבלט ולא למשוך תשומת לב. מסיבה זו נדמה כי יש אידיאולוגיה של ממש במגורים שמבחוץ נראים כשיכון רגיל לכל דבר, בתלבושת רגילה כשל יתר הציבור ובשפת יומיום רגילה. הם שומרים בקנאות על אורחות החיים המיוחדים שלהם לתחומי ביתם ולטקסים הדתיים על הר גריזים.

בעקבות מלחמת ששת הימים נקלטו בשכונה בחולון כמה משפחות שומרניות משכם, בהן משפחות של כהנים. בהתאם למציאות הפוליטית, מחצית מאנשי העדה נושאים תעודות זהות ישראליות ומחציתם נחשבים לתושבי הרשות הפלסטינית. מחציתם דוברים ערבית טוב יותר מעברית בעוד מחציתם דוברים עברית כשפה ראשונה

????????????

מחציתם דוברים עברית כשפה ראשונה.

נאמנות לשני הצדדים

באחד מביקוריי אצל משפחה שומרנית עלה לפתע הנושא הפוליטי שממנו אני מנסה תמיד להימנע. בן רגע התפוגגה האווירה הרגועת והנעימה ואת מקומה תפסה משטמה לוהבת. מילים קשות הוטחו נגד מדיניותו של יצחק רבין המנוח ונגד תכניות השלום ותכניות החזרת השטחים שלו. הושמעה התנגדות נחרצת לכל תכנית חלוקה שבה עלול הר גריזים להיכלל בתחומה של שכם והרשות הפלסטינית. דברים קשים ביותר הוטחו גם נגד ההנהגה הפלסטינית, שבה, לפי אבי המשפחה, אין לבטוח. סערת הרגשות ביטאה את המצוקה הגדולה שחשה העדה השומרנית, הנמצאת בתווך בין ישראל לרשות הפלסטינית. השומרונים תושבי שכם מחויבים לבטא נאמנות לשכניהם הפלסטינים בגדה. לעומת זאת, השומרונים היושבים בתחומי מדינת ישראל מחויבים להפגין את נאמנותם למדינת ישראל ולעם היהודי. רבים מבני הקהילה החיים בחולון אף משרתים בצה"ל. אי אפשר שלא להזכיר את העיונות כלפיהם מצד הממסד הרבני. נוסף על כך, עליהם להתמודד עם עולם מודרני, חילוני ומתירני המושך אליו לא מעט מבניהם, דור העתיד, ומאיים להקטין עוד את הקהילה הזעירה ממילא.

גם הם מחכים למשיח

לעדה השומרנית חמישה עיקרי אמונה המתמצים במשפט: "אמנתי בך ה' ובמשה בן עמרם נביאך ובתורה הקדושה ובהר גריזים ביתאל וביום נקם ושלום" (הכוונה כמובן היא להר גריזים ולבית אל, אך השומרונים נוהגים לאיית כך, ללא רווח, את השמות). מבחינת השומרונים אלוהים הוא אחד ולו רק נביא אחד המוזכר בתורה, והוא משה. מקום של כבוד שמור גם לפנחס בן אלעזר, שקיבל את הדברים מפי משה. כל יתר הנביאים התנ"כיים נתפסים רק כמנהיגים המבשרים על הגעתו העתידית והצפויה של המשיח. רק חמשת חומשי תורה מוכרים כקדושים, ולכתבי הנביאים והכתובים אין כל משמעות בעיניהם. נוסח התורה

השומרונית שונה מעט מנוסח התורה היהודית והוא כתוב תמיד בכתב עברי קדום, שאותו לומדים כל בני העדה. המסורת השומרונית מייחסת להר גריזים את הקדושה שמייחסת המסורת היהודית להר המוריה בירושלים. ההר הוא מקום אבן השתייה שממנה הושתת העולם. לימים, לפי המסורת, על אותו סלע נעקד יצחק על ידי אברהם. באותו מקום הקים יהושע את מזבחו ולימים הוקם שם המקדש. השומרונים, המצפים לבואו העתידי של המשיח, מאמינים כי בבוא יום הדין יינתן שכר גמול לצדיקים ועונש לרשעים.

לוח השנה השומרוני אחר מהלוח העברי. מולד הירח ועיבור השנים שונים מהלוח היהודי ולכן אין החגים השומרוניים והיהודיים חלים באותם ימים. השומרונים מתגאים בכך שחגיהם חלים רק בלילות ירח מלא, לעומת החגים היהודים שלא תמיד חלים במילוי הירח. עיבור השנים וקביעת המועדים מסור בידי כהני העדה, הזוכים גם כיום לכבוד גדול ומקבלים מעשרות.

שומרים על קדושת השבת

מכיוון שרק התורה מקודשת בעיניהם, חוגגים השומרונים רק את חגי היהדות המוזכרים בה. הם חוגגים את "יום שבתון זיכרון תרועה מקרא קדש" (ויקרא, פרק כ"ג, 24) המוכר אצלנו כראש השנה, החל ביומו הראשון של החודש השביעי (תשרי). בעשור לאותו חודש הם מציינים את יום הכיפורים. באותו יום מחויבים כל בני העדה, למעט תינוקות, בצום מוחלט ובתפילה ממושכת בבית הכנסת. השומרונים מקפידים במצוות שלושת הרגלים. גם בחג שבועות נאספים בני העדה לתפילה שחרית ולנשיאת ספר התורה המקודש בין אתרי ההר. בניגוד ליהודים, חג השבועות חל אצלם תמיד ביום ראשון. בתורה נאמר שאת ספירת העומר, שבסופה חג מתן תורה, מתחילים "ממחרת השבת" (ויקרא, כ"ג, 15-16). ביהדות מקובל ששבת היא למחרת החג, יום השבתון, ואילו השומרונים סבורים כי ספירת העומר מתחילה למחרת יום השבת שחל במהלך החג.

בדומה לקראים, שומרים השומרונים על השבת בקפדנות רבה. במהלך השבת אין הם יוצאים מביתם למעט הליכה לבית הכנסת, ונמנעים משימוש בכל מאור ומאכילת מאכלים חמים. הם מתגאים בכך שאינם מנסים לעקוף את חוקי התורה כמו היהודים בעזרת שעוני שבת ופלאי הטכנולוגיה. גם דיני השחיטה שלהם קפדניים במיוחד.

מהלך חייו של הפרט והמצוות החלות עליו דומים מאוד להלכות היהדות, אם כי קיימים הבדלים מסוימים. גם אצל השומרונים ביום השמיני להולדת בן זכר נערכת ברית המילה, ובהגיעו לגיל מצוות עובר הילד מעין טקס בר מצווה הנקרא "חתמת תורה". אולם, השומרונים אינם מניחים תפילין ומפרשים את המצווה במשמעות סמלית בלבד. גם ההתעטפות בטלית אינה רווחת אצלם. רק כהן הקודא בתורה מתכסה בה. טקס הנישואין דומה מאוד לטקס במסורת היהודית, ואישה מחויבת בהקפדה על נידתה. דיני המוות שונים וכוללים טקס ותפילות מיוחדות. בית הקברות העדתי נמצא בשיפולי הר גריזים סמוך לכניסה ליישוב. מכיוון שעניין טומאת המת הוא רב משמעות עבורם, לעתים הטיפול בגופה מופקד בידיהם של נוכרים.

מנהגים מסורתיים לצד טלוויזיה

השומרונים חיים בדואליות מעוררת פליאה. הם מקיימים בנאמנות חסרת פשרות את מנהגיהם ללא כל שינוי מזה מאות שנים, אך גם מעורבים בחיי העולם הזה. הם מדירים רגליהם ממרכזי קניות שוקקים, ומוותרים על לבוש אופנתי ועל שימוש במכשירי בית מודרניים. לפני כמה שנים נכחתי בבניית סוכה בבית שומרוני. בזמן שבני הבית תלו את הפירות, המשמשים להם כאמור כסכך המסורתי, דלקה הטלוויזיה. שחקני כדורסל קיפצו על המסך מצד לצד. תשומת לבם של העוסקים בבניית הסוכה נחלקה בין תליית הפירות לבין מעקב אחר המשחק. הם מעורבים בחיי היומיום בסביבתם, אך מקפידים להיות מכונסים בתוך עצמם. רק סגירותם ואחדותם יכולה להבטיח את המשכה של קהילה כה קטנה. זכור לי היטב

??????????

ההר המצולק, עצוב שהם נמוגים תחת קוביות הבלוקים המתרבות הקוברות תחתן הדר קדום. השומרונים מקווים כי בתים אלו, הבנויים על קרקע הרשומה בבעלותם, יטו את הכף כך שהם יוכלו להישאר כיישוב בתחומי ישראל בלי להיקרע מהאתר המקודש להם, שנדמה כי ממנו הם שואבים את כוחם. הרושם הוא כי רק בלית ברירה יעקרו לשם בני הקהילה תושבי חולון, וידרשו מהרשות הפלסטינית לראות במורדות ההר ובפסגתו שטח הנמצא בבעלותם. נדמה כי כל מצב אחר של חיים בניתוק מההר נראה בעיניהם בלתי אפשרי. את זאת לא יתירו בכירי העדה ובראשם הכהן הגדול.

שחר עולה

השחר כבר עולה לאחר שאני שב מביקור נוסף בהר גריזים. תוך כדי נהיגה אני מהרהר במשל השומרוני הטוב שסיפר ישו. המסר הבולט שלו הוא שאנשיות יכולה להימצא בקרב כל אדם. קרני השמש העולה מניסות את צינת הליל. האור עולה על אדמות הטרשים, על עצי הזית העתיקים שבצדי הכביש, על גדרות המגן ועל עמדות הצבא והמחסומים, ומחמם כל לב פועם. שהאור ימשיך להאיר על הקהילה הקטנה והמיוחדת הזו, השומרת בקנאות על מצוות נשכחות ועל הר גריזים, אני מבקש בלבי וממשיך בנסיעה הביתה. ■

השומרונים אינם ששים לדבר על הפורשים מביניהם, ולמען האמת, אין רבים כאלו. הלחץ הפנים קהילתי חזק מכדי שיעזו להפר אותו.

ההכנות לקראת הכרעה פוליטית

מה יכולים השומרונים לעשות כדי לשמור על זכויותיהם הדתיות? נדמה כי מעט מאוד. בהיותם חסרי כוח פוליטי מכל סוג שהוא, אין להם ייצוג הולם או גוף שיגן על האינטרסים שלהם. הדבר היחיד שנדמה כי הם מסוגלים לעשות, הוא להיאחז פיזית בהר הקדוש להם. היאחזות זו היא בעייתית, מכיוון שאיש בישראל לא יקבל את מעבר בני הקהילה מחולון לשכם. אם הם יעזבו את חולון לא יראו בהם עוד ישראלים והם יאבדו את מקומות פרנסתם. במקביל הם חוששים מנפילתם בידי הפלסטינים שיראו בהם פרו ישראלים, וינדו אותם במקרה הטוב או יפרעו בהם במקרה הפחות טוב. לפיכך, מזה כמה וכמה שנים, רוכשים השומרונים אדמות סביב פסגת הר גריזים ועל מורדותיו ומקימים שם שכונת מגורים גדולה, נטושה ברובה. בתי המידות בשכונה שוממים, פרט לתקופות של שלושת הרגלים, ויאוכלסו רק במצב שבו ייקרע ההר משטחה של ישראל. עבורי, המוצא את הקדושה בראש ובראשונה בטרשים הקדומים על צלע

נער צעיר שפגשתי בזבח לפני כמה שנים. הוא לבש ביגוד מערבי לכל דבר, אך כשהסיר מראשו כובע מצחייה מצועצע נחשף על מצחו פס רחב אופקי של דם כבש קרוש. הוא ישב מאחורי זקני העדה, שישבו בחצי גורן לבושים בגלימותיהם המסורתיות, התפלפלו בעניינים שונים ומפעם לפעם החליקו את שפמם. הנער נראה משועמם למדי. "מה דעתו על הטקס הזה?" האם הוא שמח להיות כאן?", תהיתי בלבי, אך בשיחה איתו יכולתי לחלץ ממנו רק מילים של אדיקות מוחלטת. רעיון הסגירות כלפי חוץ נובע לא רק מהגודל המזערי של העדה, אלא גם מהיותה נרדפת לתקופות ממושכות. נראה כי השומרונים עושים רבות כדי לא להתבלט ולא למשוך תשומת לב. מסיבה זו נדמה כי יש אידיאולוגיה של ממש במגורים שמבחוץ נראים כשיכון רגיל לכל דבר, בתלבושת רגילה כשל יתר הציבור ובשפת יומיום רגילה. הם שומרים בקנאות על אורחות החיים המיוחדים שלהם לתחומי ביתם ולטקסים הדתיים על הר גריזים. אולם אליה וקוץ בה - אותו קו המאפשר להם להתקיים בשלווה בין בני אמונות אחרות ואף מתנגדות, יוצר קרעים בינם לבין עצמם. המודרניות קוסמת ועמה מזדחלות מחשבות כפירה חילוניות.

